

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาแบบแผนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนและเพื่อประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นแนวทางในการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนที่พัฒนาขึ้นจึงพัฒนาจากการมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็นของตัวแทนประชาชนและตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในชุมชนนาจอมเทียน ในช่วงแรกของการพัฒนาผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ. 2553 - 2557 เทศบาลตำบลนาจอมเทียนเพื่อให้ทราบถึงบริบทของชุมชน นานาแบบ ไม่เป็นทางการกับผู้บริหารเทศบาลเพื่อให้ทราบถึงนโยบายและแนวทางในการบริหารงานของเทศบาลตำบลนาจอมเทียนและศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม จากนั้นศึกษาเอกสารเช่นบทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาแบบ หลักการเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ แนวคิดสำคัญของการเรียนรู้ในชุมชน แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นำผลการศึกษามาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน จากนั้นประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบศูนย์ฯ ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 9 ท่านซึ่งเป็นประชาชนชุมชน 9 ชุมชน เข้าร่วมสนทนาเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นและประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากนั้นปรับปรุงร่างรูปแบบศูนย์ฯ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำรูปแบบศูนย์ฯ ที่พัฒนาขึ้นไปสร้างศูนย์ฯ ดำเนินงานศูนย์ฯ และประเมินประสิทธิภาพศูนย์ฯ หลังจากเริ่มดำเนินงานศูนย์ฯ แล้ว 4 เดือน โดยประเมินจาก 1) แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 367 คน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งเป็นผู้รับบริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 352 คน และคณะทำงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 15 คน และ 2) จากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการศูนย์ฯ การวิเคราะห์ผลการวิจัยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อรับรอง

รูปแบบศูนย์ฯ เป็นขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปผลการดำเนินงานการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ฯ กลยุทธ์ของศูนย์ฯ บทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ กลุ่มเป้าหมายที่จะมาใช้บริการศูนย์ฯ การประกันคุณภาพศูนย์ฯ โครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์ฯ และกระบวนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนมาจากการมีส่วนร่วมนำเสนอและแสดงความคิดเห็นของตัวแทนประชาชนและตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในชุมชนนาจอมเทียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนจึงเป็นแหล่งที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการความรู้ การจัดการเรียนรู้ การถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชนนาจอมเทียนที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

ผลการประเมินประสิทธิภาพศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

การประเมินประสิทธิภาพศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ประเมินจากผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ โดยเริ่มประเมินหลังจากดำเนินงานศูนย์ฯ แล้ว 4 เดือน ประเมินผลจาก 1) แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (ภาคผนวก ก) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งเป็นผู้รับบริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน จำนวน 352 คน และคณะทำงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน จำนวน 15 คน และ 2) สัมภาษณ์ผู้รับบริการ ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

1. ผลการดำเนินงานประเมินจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ผู้รับบริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน จำนวน 352 คน และคณะทำงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน จำนวน 15 คน ผลปรากฏดังนี้

1.1 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของศูนย์

การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน สรุปได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 352 คน แบ่งเป็นเพศชาย 91 คน คิดเป็นร้อยละ 25.85 เพศหญิง 261 คน คิดเป็นร้อยละ 74.15 อายุต่ำกว่า 26 ปี 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.94 อายุ 26 - 35 ปี 65 คน คิดเป็นร้อยละ 18.47 อายุ 36 - 45 ปี 92 คน คิดเป็นร้อยละ 26.14 อายุ 46 - 55 ปี 104 คน คิดเป็นร้อยละ 29.55 อายุมากกว่า 55 ปี 56 คน คิดเป็นร้อยละ 15.91 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี 250 คน คิดเป็นร้อยละ 71.02 ระดับการศึกษาปริญญาตรี 95 คน คิดเป็นร้อยละ 26.99 ระดับการศึกษาปริญญาโท 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.99 ประกอบอาชีพ นิสิต/ นักศึกษา 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.52 อาชีพอาจารย์ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 อาชีพข้าราชการ/ พนักงานของรัฐ 43 คน คิดเป็นร้อยละ 12.22 อาชีพพนักงานบริษัท/เอกชน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.66 อาชีพธุรกิจส่วนตัว 105 คน คิดเป็นร้อยละ 29.83 และประกอบอาชีพอื่น ๆ 118 คน คิดเป็นร้อยละ 33.52 โดยผู้รับบริการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงาน/ โครงการที่ดำเนินการในศูนย์ตอบสนองต่อความต้องการ ($\bar{X} = 4.54$) และ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ($\bar{X} = 4.51$) อยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ผลการประเมินความคิดเห็นของคณะทำงานศูนย์ฯ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน สรุปได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 15 คน โดยมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าศูนย์ฯ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 เป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฯ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 เป็นประธานกลุ่ม 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 เป็นที่ปรึกษากลุ่ม 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 เป็นรองประธานกลุ่ม 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 เป็นฝ่ายการเงิน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 เป็นฝ่ายผลิต 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 เป็นฝ่ายการตลาด 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และเป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยคณะทำงานศูนย์ฯ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การตัดสินใจในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.53$) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม/ โครงการที่ดำเนินงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ($\bar{X} = 4.67$) อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงาน/ โครงการที่ดำเนินการในศูนย์ฯ ตอบสนองต่อความต้องการ ($\bar{X} = 4.67$) และ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ($\bar{X} = 4.60$) อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการดำเนินงานประเมินจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มสัมภาษณ์จากผู้รับบริการที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็น ความต้องการ และความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้ชุมชนพบว่าผู้รับบริการได้รับทักษะและความรู้ที่ตรงกับความต้องการตนเอง ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้รับบริการด้วยกันเอง

3. ผลการประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณวุฒิไม่น้อยกว่าระดับปริญญาเอกด้านเทคโนโลยี การศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ข) ได้พิจารณาและประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อเป็นการรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนในขั้นตอนสุดท้าย โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรับรองรูปแบบศูนย์ฯ ให้มีความเหมาะสมระดับมากที่สุดโดยมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานศูนย์ฯ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนในครั้งนี้ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรอภิปราย ดังนี้

1. การประเมินประสิทธิภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

1.1 ประเมินจากแบบสอบถามความคิดเห็นผู้รับบริการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน พบว่า ผู้รับบริการมีความคิดเห็นว่า กิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการในศูนย์ฯตอบสนองต่อความต้องการ ($\bar{X} = 4.54$) และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ($\bar{X} = 4.51$) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่ารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนที่พัฒนาขึ้นเมื่อนำมาใช้สร้างศูนย์ฯ และดำเนินงานศูนย์ฯ แล้วตอบสนองต่อความต้องการและส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ มาลินี จุฑะรพ (2537, หน้า 58) ที่ได้กล่าวถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ไว้ว่าความต้องการของผู้เรียน (Want) คือ ผู้เรียนอยากทราบอะไร เมื่อผู้เรียนมีความต้องการอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใดก็ตามจะเป็นสิ่งยั่วยุให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

1.2 ประเมินจากแบบสอบถามความคิดเห็นคณะทำงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของคณะทำงานศูนย์ฯที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ฯ และการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน พบว่าคณะทำงานศูนย์ฯมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การตัดสินใจในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.53$) มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ($\bar{X} = 4.67$) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่ารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

ที่พัฒนาขึ้นเมื่อนำมาใช้สร้างศูนย์ฯ และดำเนินงานศูนย์ฯ แล้วส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การตัดสินใจในการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม/ โครงการที่ดำเนินงาน ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนซึ่งสอดคล้องกับกรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1998 อ้างถึงใน พัทรี พงษ์ศิริ 2541, หน้า 24) ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) และ 4) การมี ส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

1.3 ประเมินจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการ พบว่า ผู้รับบริการมีความคิดเห็น ความต้องการ และความพึงพอใจศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ดังนี้ 1) ผู้รับบริการได้รับทักษะ และความรู้ที่ตรงกับความต้องการของตนเอง 2) ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น 3) มีทางเลือก ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น 4) มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้รับบริการด้วยกันเอง แสดงว่ารูปแบบ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนที่พัฒนาขึ้นเมื่อนำมาใช้สร้างศูนย์ฯ และดำเนินงานศูนย์ฯ แล้ว ผู้รับบริการ ได้รับทักษะความรู้ที่ตรงกับความต้องการตลอดจนสามารถนำทักษะความรู้ที่ได้รับ ไปเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวส่งผลให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและในการเข้าร่วมกิจกรรม/ โครงการที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนจัดขึ้น ยังส่งผลให้ผู้รับบริการมีความ สัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

2. จุดเด่นของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

2.1 การให้บริการความรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนนาจอมเทียนมีความสอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของคนในชุมชนนาจอมเทียน เพราะเป็นกิจกรรม/ โครงการที่เสนอโดยประชาชนส่วนใหญ่มาจากความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชน โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์ฯ เพื่อสอบถามถึง ความต้องการกิจกรรม/ โครงการที่จะดำเนิน การในศูนย์ฯ ส่งผลให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ประชาชนให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรม/ โครงการต่าง ๆ ของศูนย์ฯ เป็นอย่างดี ประชาชนได้รับความรู้และทักษะต่าง ๆ จากการเข้ารับบริการของศูนย์ฯ ตลอดจน สามารถนำความรู้หรือทักษะที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษา และพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในชุมชนอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ บุญรัตน์ โดพิทักษ์ (2545, หน้า 95) ที่กล่าวว่าศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรให้การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา (All for Education) ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่อยู่ในและนอกชุมชน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สนองความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ อรุณรุ่ง บุญนันทพงศ์ (2549, หน้า 19) ยังได้กล่าวว่าการได้ลงมือทำกิจกรรมโดยอาศัย

หลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะเกิดการผนึกกำลังร่วมกันโดยที่ประชาชนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ตลอดจนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานที่โครงการดำเนินการอยู่ ความร่วมมือกันหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ นั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งตนเองและชุมชน

2.2 การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การตัดสินใจในการดำเนินงานและการจัดกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินงานในศูนย์ฯ ประชาชนจึงมีความผูกพันมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งสอดคล้องกับ บุญรัตน์ โดพิทักษ์ (2545, หน้า 96) ที่ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดำเนินงานโดยคณะกรรมการศูนย์ฯ ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรภาครัฐ เอกชนและประชาชน คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรจัดให้มีผู้บริหารทำหน้าที่ประสานงานกับชุมชนและเครือข่ายเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีการทำงานเชิงบูรณาการ (Intergration) ทุกภารกิจเป็นหน้าที่ของทุกหน่วยงาน ซึ่งอาจมีเจ้าหน้าที่โดยตรงแต่ควรมีการประสานส่งต่อกิจกรรมได้ก็ตามที่เกินกำลังความสามารถไปยังภาคีเครือข่ายร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาชุมชนให้มีการเรียนรู้ ซึ่งมีต้องรอว่าไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานของตนเอง แต่ทำอะไรจึงจะประสานประโยชน์ต่อชาวบ้านให้เกิดสูงสุด (พจนีย์ สวัสดิ์รัตน์, 2550) นอกจากนี้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2548, หน้า 4) ยังกล่าวว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่องค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งครู ผู้เรียน ผู้บริหารการศึกษา ผู้นำชุมชน หรือ สมาชิกชุมชน ร่วมกันดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อมุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีพลวัต (Dynamic) คือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทุกฝ่ายร่วมกันแก้ปัญหาและกำหนดแผนงานใหม่เพื่อสร้างความยั่งยืนในชุมชน และ สุชาติ พ่วงสมจิตร (2540 อ้างถึงใน อุทัย บุญประเสริฐ, 2542, หน้า 13) ยังกล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนหากประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2.3 การพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็งในด้านการสร้างงานสร้างอาชีพและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนโดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนส่งเสริมการจัดกิจกรรม/โครงการฝึกอบรมอาชีพตามความต้องการของประชาชนในชุมชน เน้นการฝึกฝนหรือปฏิบัติซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความชำนาญและความสามารถในการประกอบอาชีพนั้นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และสร้างสรรค์

ผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยศึกษาจากความต้องการของผู้บริโภค มีการเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีหลากหลายเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและยังส่งเสริมให้มีการขยายตลาดและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้มีมากขึ้นโดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนการจำหน่ายสินค้าระหว่างชุมชน มีการกระจายพื้นที่การขายสินค้าให้ทั่วถึงและครอบคลุมโดยนำสินค้าไปวางจำหน่ายในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ร้านค้าในชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน นอกจากนี้ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์, Website, และอาศัยประชาชนในชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ให้ และเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้มีมากยิ่งขึ้นเพื่อความสะดวกในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ส่งผลต่อการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักบริหารงานการศึกษาโรงเรียน (2547, หน้า 1 - 3) ที่ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล โดยมีหลักการสำคัญคือจัดให้ทุกคนมีงานอาชีพทำทำแล้วต้องพัฒนาอาชีพ เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและประชาชนที่มีอาชีพอยู่แล้วจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาอาชีพทั้งการพัฒนาคุณภาพของผลผลิต การขยายกิจกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้ แมคคาร์ธี (McCarthy, 1981, pp. 40 - 45) ยังได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานทางการตลาดที่จะส่งเสริมการพัฒนาอาชีพได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) ที่ต้องพัฒนาให้มีลักษณะใหม่ และปรับปรุงให้ดีขึ้น (New and Improved) โดยคำนึงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น 2) ราคา (Price) ที่ต้องมีการกำหนดราคาให้ถูกต้องเหมาะสม 3) สถานที่ (Place) การจัดจำหน่าย ได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายตัวสินค้า และ 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ได้แก่ การโฆษณา (Advertising) การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) การให้ข่าว และการประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation) การตลาดทางตรง (Direct Marketing) ซึ่งปัจจัยพื้นฐานทางการตลาดทั้ง 4 ข้อนั้นสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนได้อย่างยั่งยืน

2.4 การสร้างเครือข่ายชุมชน โดยสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือ และสื่อต่าง ๆ ระหว่างชุมชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ 1) สร้างการติดต่อ สื่อสารระหว่างกัน โดยการแลกเปลี่ยนบัตรหรือจดบันทึกข้อความสำคัญเพื่อเตือนความจำ 2) เพิ่มช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายโดยใช้ E - Mail, สร้าง Facebook, Website, Webboard 3) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ โดยจัดทำวารสาร/ สรุปผลงานกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนเพื่อเผยแพร่ ตลอดจนเชิญชวนให้ประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นนำเสนอความรู้หรือประสบการณ์ เพื่อเผยแพร่ในวารสารของศูนย์ฯ

4) สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือด้วยความสมัครใจ โดยการให้อิสระกับประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการเข้าร่วม โครงการหรือกิจกรรมที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอจอมเทียนจัดขึ้นและให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แก่หน่วยงานอื่น เช่น วิทยากร, วัสดุ/ อุปกรณ์, สถานที่ ตามความเหมาะสม และ 5) สานความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นโดยจัดกิจกรรม/ โครงการร่วมกัน เช่น จัดการฝึกอบรมอาชีพร่วมกันระหว่างหน่วยงานและระหว่างประชาชน, การทัศนศึกษาดูงานร่วมกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นจะช่วยส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอจอมเทียนมีความเข้มแข็งเนื่องจากได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่เดียวกันและต่างพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดยุทธวิธีสร้างเครือข่าย (IP 3C) ของ นิพัทธ์ กานตัมพร (2553) ที่กล่าวถึงการสร้างเครือข่ายไว้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วม (Participation) 2) การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ (Cooperation) 3) การประสานงานให้ราบรื่น (Coordination) และ 4) การประสานความร่วมมือ ร่วมใจ (Collaboration) การสร้างเครือข่ายจึงเป็นการทำให้มีการติดต่อสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคับคั่งสมาคมแบบฟุ้งเฟ้อ นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อกับการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย โดยอาศัยเทคนิคและวิธีการเชิงกระบวนการให้บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ได้สื่อสารแลกเปลี่ยนและตัดสินใจด้วยกลุ่มเอง ไม่ใช่การสั่งการ นอกจากนี้กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (ม.ป.ป.) ยังได้สรุปนิยามของเครือข่ายเป็นประเด็นสำคัญไว้ว่า 1) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ 2) กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน 3) การเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

3. จุดอ่อนหรือจุดที่ต้องระมัดระวังของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอจอมเทียน

3.1 การมีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานของประชาชน เพื่อดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอจอมเทียนนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ที่สำคัญคือ จะต้องไม่มีใครเป็นนายใครหรือนายแห่งชีวิตใคร กระบวนการมีส่วนร่วมต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและสามารถพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความรับรู้ใน ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตนเอง ดังนั้นประชาชนทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอจอมเทียนจึงต้องมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้เข้าร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม นอกจากนี้

ต้องมีความเสมอภาคมีสิทธิเท่าเทียมกันและต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมเป็นคณะทำงานของศูนย์ฯ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมตลอดจนบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานของศูนย์ฯ หากประชาชนยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างถ่องแท้ กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะประสบกับความล้มเหลว ซึ่งจะส่งผลต่อความล้มเหลวของการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

3.2 การศึกษาความต้องการในการจัดกิจกรรม/ โครงการที่ดำเนินงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนนั้นต้องให้โอกาส (Opportunity) และความเท่าเทียมกัน (Equity) กับประชาชนทุกคนในชุมชน ไม่ให้ความสำคัญกับคนหรือกลุ่มคนบางกลุ่ม ประชาชนทุกคนต้องมีสิทธิเสนอและแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่มีความต้องการอย่างแท้จริงของตนเองปราศจากความเกรงใจหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของคนหรือกลุ่มคนใดในชุมชน

4. การประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

ผลการประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นสุดท้ายอยู่ในเกณฑ์ “เหมาะสมมากที่สุด” แสดงว่ารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้สร้างและดำเนินงานศูนย์ฯ ได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดกิจกรรม/ โครงการที่ดำเนินการในศูนย์ฯ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลซึ่งสอดคล้องกับ มาลินี จุฑะรพ (2537, หน้า 58) ที่ได้กล่าวถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ไว้ว่าความต้องการของผู้เรียน (Want) คือ ผู้เรียนอยากทราบอะไรเมื่อผู้เรียนมีความต้องการอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใดก็ตามจะเป็นสิ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ และยังส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การตัดสินใจในการดำเนินงานศูนย์ฯ การจัดกิจกรรม/ โครงการต่าง ๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1998 อ้างถึงใน พชร พงษ์ศิริ, 2541, หน้า 24) ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน มีการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติงาน และร่วมกันประเมินผล

การปฏิบัติงาน และควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรร่วมมือกันส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กร ชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ ตลอดจนวิทยากร หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างกัน เพื่อเพิ่มช่องทางการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

1.3 ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้จากสภาพจริง ตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.4 ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบ มีความสะดวกและง่ายในการเข้ารับบริการ ซึ่งจะต้องมาจากพื้นฐานของประชาชนในชุมชนที่มีความรู้และมีความต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงแนวทางที่จะทำให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีอยู่สามารถดำรงอยู่และพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2.2 ควรศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมหรือสนับสนุนกระบวนการหรือวิธีการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จะส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากขึ้นจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน